

**Πολιτική Οικολογία ή Πολιτευόμενοι Οικολόγοι;
Μια σύντομη θεώρηση από πολλαπλά κοινωνικά πρίσματα (bottom-up) και από πολλές
επιστημολογικές προσεγγίσεις (top-down).**

Πάνος Παπαϊωάννου,
Οικονομολόγος, Αγροδιατροφικού Τομέα, Σύμβουλος Στρατηγικής και Ανάπτυξης,
Παρέμβαση στο Σεμινάριο 15 ωρών του Πράσινου Ινστιτούτου, Αθήνα, 26 Φεβ. 2020

Αγαπητοί φίλοι,

Η συζήτηση για τις θεωρητικές βάσεις της Πολιτικής Οικολογίας που ανοίξατε, και επίκαιρη είναι και χρησιμότερη στο παρόν στάδιο ανάπτυξης των οικολογικών προβληματισμών, κινήσεων και κινήματων και στην Ελλάδα και τον κόσμο. Είναι επίσης επιβεβλημένη λόγω των οικολογικών προκλήσεων που εξελίσσονται.

Χρόνια επαγγελματικής επαφής με τις τοπικές κοινωνίες, αγροτικές και αστικές, γενικές και ειδικές πχ συντεχνιακές, έφεραν στην αντίληψή μου διάφορα θέματα που δυσκόλευαν τις πολιτικές και την «πολιτική». Ορισμένα από αυτά σας σημειώνω εδώ:

Το θέμα της «**αναμενόμενης συμπεριφοράς**» τέτοιων ομάδων κοινωνικής βάσης ώστε να συμπεριλαμβάνεται στην εργαλειοθήκη της τρέχουσας ανάλυσης που μας ήταν απαραίτητη ώστε η οποία παρέμβασή μας να επιτυγχάνει αποτελεσματική χρήση των κοινωνικών (κυρίως) πόρων που επενδύονται. Είναι αρκετά τα παραδείγματα αποτυχίας επειδή δεν λήφθηκε υπόψη η γνωστή εκ των προτέρων συνήθης συμπεριφορά της βάσης, τόσο σε προγράμματα που έρχονταν «απέξω» όσο και σε άλλα που «θεωρούνταν εκ των κάτω». Επίσης πολλές θεωρούμενες και αξιολογηθείσες ως επιτυχημένες ενέργειες είχαν ένα κλάσμα αποτελεσμάτων σε σχέση με τις δυνατότητες. Σε πολλαπλές προκηρύξεις προγραμμάτων (τοπικών – πχ LEADER για 40 χρόνια και κλαδικών πχ για Ελαιοκομικούς Φορείς επί 15 χρόνια) οι ωφελούμενοι εκλαμβάνουν την χρηματοδότηση ως υποχρέωση κάποιων να τους ενισχύσουν χωρίς ουσιαστική συμμόρφωση με τις αρχές και κατευθύνσεις των ενισχύσεων. Σε όλες τις αιτήσεις ωφελουμένων, οι Περιβαλλοντικές συμμορφώσεις και οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας γενικεύτηκαν μόνο όταν έγιναν στοιχείο αξιολόγησης και βαθμολογίας.

Το θέμα της «**γλώσσας**» και της ορολογίας που υπονομεύει την απευθείας συνεννόηση και εμποδίζει την ομαλή εξέλιξη της συζήτησης. Ειδικά στην έναρξη της συζήτησης, η μη

επιτυχημένη εισαγωγή άγνωστης, αμφίσημης ή βεβαρυμμένης ορολογίας μπορεί να εμποδίσει την αποτελεσματική επαφή και συνδιαλλαγή των συμμετεχόντων, αποκλείοντας άμεσα και λυσιτελώς χρήσιμα κανάλια συνεννόησης. Είναι γνωστή η αδυναμία αλληλοκατανόησης αγροτών και ερευνητών-πανεπιστημιακών όταν γίνεται προσπάθεια σύνδεσης της παραγωγής με την έρευνα. Χρειάζεται ειδική διαμεσολάβηση από «Ενδιάμεσο-broker!» ώστε να ετοιμαστεί ο φάκελος. Τα αποτελέσματα των προσπαθειών απέχουν αρκετά από τη φιλοσοφία των προγραμμάτων που χρηματοδοτούν και από τις φιλοσοφίες των «συνδεομένων».

Το θέμα του «**αφηγήματος**» στο οποίο περιοριζόμαστε όλοι μια και ο όγκος των πληροφοριών που μπορούμε να διαχειριστούμε είναι περιορισμένος και χρειαζόμαστε συστήματα λογικής και σκέψης για να πατήσουμε (Σχολές, disciplines, paradigmata, θεωρίες, μοντέλα κ.α.) Επανειλημμένα είχαμε δυσκολίες εισαγωγής κρίσιμων οικονομικών και περιβαλλοντικών παραγόντων στην συζήτηση διότι η τοπική κοινωνία είχε περιορίσει τον ορίζοντά της στην απαίτηση γρήγορων πληρωμών των γεωργικών επιδοτήσεων ενώ εμείς προσπαθούσαμε να τους θέσουμε το θέμα της έξυπνης τεχνολογίας σε αντίθεση με την επένδυση σε τερατώδη αγροτικά μηχανήματα. Είμαστε στην καρδιά της δικής μας ατζέντας αλλά για τους συνομιλητές μας και ανεπίκαιροι και εκτός θέματος !

Πιθανόν, το ευρύ και παρασυρόμενο κοινό, να «καταναλώσει» σαν μόδα ότι «οικολογικό» του προσφερθεί όπως έκανε με τους καταλύτες, τις γούνες κ.α. Πιθανόν για ιδεολογικούς λόγους να ζητά ΑΠΕ αντίθετα με τον οικονομίστικο ορθολογισμό

Για να μην αναφέρομαι μόνο σε προβλήματα επιτρέψτε μου και μια συνθετική προσέγγιση.

Η μηχανική της οικολογικής πολιτικής.

Η διατύπωση σε πολιτική μορφή του οικολογικού «Θέματος» ή «προβλήματος» από την κοινωνική βάση (ας επιτραπεί: κοινωνία των πολιτών), έχει σημαντική σχέση και προσδιορίζεται από την λογική ανησυχία και ενδιαφέρον των κοινωνιών για τις επιπτώσεις τόσων οικολογικών θεμάτων γύρω μας. Η μορφή έγερσης του θέματος από τη βάση έχει άμεση και προσδιοριστική σχέση με το συμπεριφορικό πρότυπο της κάθε κοινωνίας, το οποίο πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη όταν τίθεται το θέμα προς συζήτηση είτε αυθόρμητα, είτε με εξωτερική παρότρυνση σε περιπτώσεις που δεν είναι άμεσα αντιληπτό στην κοινωνική βάση (και ειδικά τοπικά). Συχνά, σε αυτή τη μορφή, τα θέματα τίθενται αποσπασματικά, θεματικά, τοπικιστικά και γενικά περιορισμένα.

Η παρέμβαση της επιστημονικής κοινότητας μεταφέρει την ακαδημαϊκή, ερευνητική και τεχνική θεώρηση στον διάλογο αλλά και σοβαρά στοιχεία υποκειμενικότητας ανάλογα με την επιστημολογική προέλευση και το ακαδημαϊκό *paradigma* που ακολουθούν και με το οποίο συμμορφώνονται οι επιστήμονες.

Για να γίνει κατανοητό το πρόβλημα σε όρους λήψης αποφάσεων και δρομολόγησης μιας πιθανής επίλυσης, είναι απαραίτητο να μεταφραστεί η συζήτηση σε όρους Δημόσιας πολιτικής (Τοπική και καθ' ύλην Αυτοδιοίκηση, Περιφέρειες, Κυβερνήσεις, Διακυβερνητικά όργανα (πχ EU & UN). Σε αυτό το στάδιο η επέμβαση της οργανωμένης πολιτικής δύναμης (ας μου επιτραπεί: πολιτικής κοινωνίας) έχει τη δυνατότητα να «οργανώσει» τη συζήτηση και να ισορροπήσει αντιτιθέμενα συμφέροντα με στόχο την επίτευξη ενός πιθανού σεναρίου λύσης. Μπορεί επίσης (και έχει ηθική/πολιτική ευθύνη) να αναδιατυπώσει τη θεματολογία της προβληματικής στο φως ευρύτερων θεωρήσεων που ούτε η κοινωνική βάση, ούτε η επιστημονική κοινότητα μπορούν να διαθέτουν (Παγκόσμια Περιβαλλοντικά Θέματα, Παγκόσμιες Πολιτικές, Τρέχουσες Γεωπολιτικές Ισορροπίες, κ.α.) Στο βαθμό που ο πολιτικός σχηματισμός επιδίδεται σε τακτικισμούς διότι το επιτρέπει η φύση του ή «ο εσωτερικός κανονισμός του» είναι πιθανό να μην υπηρετήσει την «περιβαλλοντική» ή «οικολογική» διάσταση του θέματος. Παρούσα είναι και η πιθανότητα μικροσυμβιβασμών για λόγους ισορροπίας ακόμα και «τάκτ» έναντι συνομιλητών άλλων απόψεων με τους οποίους μπορεί να υπάρχει τρέχουσα συζήτηση ή ακόμα και διαπραγμάτευση.

Ο ρόλος του Πολιτικού Σχηματισμού είναι ακόμα πιο κρίσιμος (και υπεύθυνος) όταν ο οργανισμός του διατρέχει τον κοινωνικό ιστό και μέσω της κομματικής του βάσης κινεί τα οικολογικά θέματα, ανοίγει οικολογικές συζητήσεις και εκπαιδεύει οικολογικά τις κοινωνίες.

Εισάγονται λοιπόν για συζήτηση θέματα Δεοντολογίας, Ηθικής άρα και αναγκαία «**Κριτήρια**» για την επιλογή του θέματος προς ανακίνηση, διατύπωση της ατζέντας, δρομολόγησης ενός οδικού χάρτη επίλυσης και γενικά διαμόρφωση οικολογικού πολιτικού λόγου συνδυασμένου με αποτελεσματική κριτική.

Στον Οδηγό του UNEP Using Models for Green Economy Policymaking (2014) αναπτύσσεται τεχνικά μια συνοπτική μεθοδολογία χειρισμού Περιβαλλοντικών Θεμάτων με σκοπό την διεπιστημονική και δια-διοικητική δρομολόγηση του χειρισμού τους. Θεωρούμε τον οδηγό καλή αρχή και βάση για τέτοιες συζητήσεις, εφιστούμε όμως την σχολαστική προσοχή των

ενδιαφερομένων στο κρίσιμο σημείο της προσαρμογής σε συγκεκριμένα προβλήματα, τόπους και διαστάσεις του θέματος που εγείρεται.

Εφιστούμε την προσοχή στο θέμα της «κατεστημένης» προσέγγισης η οποία κρύβεται πίσω από δόκιμες προσεγγίσεις που παγιώθηκαν και προτείνονται διότι οι δημιουργοί τους είχαν τα μέσα και την πρόσβαση να βρεθούν πρώτοι στις λίστες επιλογής εργαλείων, μεθόδων και τεχνικών για την επίλυση περιβαλλοντικών θεμάτων

Εφιστούμε την προσοχή στο θέμα της συμμόρφωσης στις επιταγές εκάστοτε τρεχουσών γεωπολιτικών συγκυριών που σε σημαντικό βαθμό προσδιορίζουν το τρεχόντως «εφικτό» των προσπαθειών μας αλλά πρέπει να εξηγηθούν και να δημοσιοποιηθούν στο κοινό.

Τέλος εφιστούμε την μεθοδολογική εγρήγορση όταν εγείρονται περιβαλλοντικά θέματα διότι είναι δύσκολο να διακριθούν τόσο το αίτιο από το αιτιατό όσο και η σχέση φύσης με ανθρωπογενή αίτια των φαινομένων που παρατηρούνται.

Αγαπητοί φίλοι,

Οι (ο)ικολόγοι δεν είναι οι αποκλειστικοί ιδιοκτήτες των περιβαλλοντικών θεμάτων. Επιχειρηματικά συμφέροντα, Πολιτικές Ομάδες, Κυβερνήσεις, Θρησκείες και Σέχτες μπορεί να αναφέρονται σε αυτά ακόμα και να τα προτάσσουν για λόγους συμμετοχής στη συζήτηση αλλά τα υποβαθμίζουν αμέσως μετά. Ο (Ο)ικολογικός πολιτικός λόγος οφείλει να εντοπίσει και να αναδείξει το συγκριτικό και ανταγωνιστικό του πλεονέκτημα έναντι των άλλων συζητητών.

Επίσης, η Δυτική προσέγγιση δεν έχει πάντα πιστοποίηση αυθεντίας ειδικά όταν προέρχεται από μια Ευρώπη που καλύπτει τις καθημερινές ανάγκες της μέσω μακράς αλυσίδας εφοδιασμού από την Άπω Ανατολή, αδυνατεί να δημιουργήσει τεχνολογικά «κύματα», επιδίδεται σε υπερωκεάνεια αεροπορικά breaks και έχει λόγω και έργω απεμπολήσει το δικαίωμά της να αναπαράγεται φυσικά.

+++ Οικονομικά, Νομική Αθηνών 1983, M.Sc. Agr.Econ, Reading, 1984